ŠVIESA IR TAMSA

Perskaityk tekstą.

Rasa Lazauskaitė

Vos tik nutilo pasipylusių akmenų dundesys ir nusėdo dulkės, Kurmis pasitrynė letenom akis ir sustingo. Jo namuose – tarsi šviestuvas lubose – kabėjo akis išsprogdinusi nepažįstama galva. Maža to, spoksodama tiesiai į šeimininką ji bjauriai girgždino pilnu smėlio snapu:

– Pvu, tpu, pfu, tfu tu! – pagaliau išspjovė.

<...>

– Kad tave kur! – vos spėjo prisidengti letena Kurmis.

– Ar čia kas yra?.. – nustėro Strutis.

Kurmis iš netikėtumo net žingtelėjo atgal.

– Tu manęs nematai?

– Aš nieko nematau, – suvapėjo Strutis.

Kurmis pamojavo letenom prieš kabančias akis. Tikrai, tos – nė mirkt.

– Gal šviesą gali uždegti? Čia labai nesmagiai juoda. Spragtelk mygtuką, prašau... – suaimanavo Strutis.

– <...> Jis man orlaidę išgriovė, visus namus pridergė, – dar jam šviesą dek! Nedegsiu! Tupėsi čia, tamsoj, kol aš sugalvosiu nepykti. O blogai elgsiesi – bus dar blogiau!!!

Nežinodamas, ką čia, po žeme, reiškia „blogai elgtis“ ir „dar blogiau“, Strutis susičiaupė ir nesiryždamas išspjauti snape užsilikusio smėlio šiaip taip jį nugurgė.

Kurmis apsisuko ant kulno, nušlepsėjo į kambario gilumą, pastatė per sumaištį nuvirtusį supamąjį krėslą ir, kritęs į jį, įniko nervingai sūpuotis.

<...>

– Tai įstrigai? – po kiek laiko iš supamojo krėslo atsklido kiek aprimęs Kurmio balsas.

– Įskridau.

– Kodėl lindai per orlaidę? – toliau kamantinėjo Kurmis. – Ar durų tau nėra? →

LIVEWORKSHEETS

– Aš netyčia... – sulemeno atsiprašinėdamas Strutis. – Tikrai nenorėjau... taip išėjo...

– Išėjo jam... Kas tu toks, kad tau tokie dalykai netyčia išeina?

– Strutis.

– Stručio galva, – patikslino Kurmis. – Iki viso Stručio tau šiek tiek trūksta. Papasakok, kaip čia atsiradai.

Ir Strutis žodis po žodžio išpasakojo savo skrist nepritaikytų sparnų ir skraidančio oro baliono istoriją.

– Na, ir kaip ten, danguje? – pasiteiravo susidomėjęs Kurmis.

– Nežinau... nespėjau suprasti... Maniau, pakilęs aukštyn, skrisiu į kairę, į dešinę – kur panorėjęs. Bet kažkodėl skridau tik žemyn, žemyn ir žemyyy... – pravirko Strutis. – Gal šviesą gali įjungti?.. Aš labai bijau tamsos.

– Užsimerk, ir nebus baisu.

– Bandžiau, bet čia taip tamsu, kad aš net nesuprantu, užsimerkęs esu ar ne. Įjunk šviesą... – visai praskydo Strutis.

– Įjungčiau, – pagailo Kurmiui įsibrovėlio, – bet negaliu. Aš bijau šviesos.

– Kaip – bijai?!! – apstulbo Strutis, net verkti paliovė.

– Labai. Gal net labiau už tave, – prisipažino Kurmis.

– Negali būti – niekas nieko nėra labiau už mane bijojęs. Aš net miegu įsijungęs šviesą!

– O aš net nežinau, kaip tą šviesą įjungti, – gūžtelėjo pečiais Kurmis. – Jos čia nėra.

– Kai lauke tamsu, aš drebu ir nekeliu kojos iš namų, – tęsė Strutis. – Niekada net pro langą nemačiau, kaip atrodo naktis.

– O aš niekada dieną nebuvau išlindęs.

– Mano namuose nėra nė vieno tamsaus daikto.

– Mano namuose – šviesaus.

– Jei atsidurčiau tamsoj, iškart numirčiau!

– Nei tu numirtum, nei ką, – numojo Kurmis. – Tiesą sakant, jau nemirei.

– Kažin kodėl?

– Todėl, kad dviese bijoti drąsiau.

– Tikrai, – pripažino Strutis. – Vienas jau seniai būčiau galą gavęs. Gal turi ledų? Visai gerklė nuo to smėlio išdžiūvo...

– Kaip jie atrodo?

– Tokie balti.

– Ne, baltų tikrai neturiu, – nusipurtė Kurmis.

– Gaila, balti patys skaniausi... tiek to, nešk tamsintų – šokoladinių ar mėlyninių. Kokius pats mėgsti? →

LIVEWORKSHEETS

– Nežinau, niekada neragavau.

– Ledų neragavai?!

– Neragavau.

– Niekada?!

– Niekada, – sutriko Kurmis. – Ar tai negerai?

– Dar jis klausia! Aišku, negerai, labai negerai!!! Jei nevalgei ledų, vadinasi dar negyvenai!

– Tai ką man daryti?

– Aš tau jų atnešiu. Kai tik išsilaisvinsiu, iškart nubėgsiu ir atnešiu! Būtinai atnešiu!!! – pažadėjo Strutis.

– O aš atsinešiu šaškes, – nudžiugo Kurmis. – Ar šaškės prie ledų tiks?

– Nežinau, niekada nebandžiau. Tikriausiai tiks, prie ledų viskas tinka...

Atsakyk į klausimus, atlik užduotis. Remkis tekstu.

1. **Kas netikėto įvyko Kurmio namuose prieš pasirodant nelauktam svečiui? Pažymėk ☑ tris dalykus.** *1 taškas*

Pakilo dulkės.	☐	Pakibo šviestuvas lubose.	☐
Pasigirdo dundesys į duris.	☐	Pasigirdo akmenų dundesys.	☐
Pasipylė akmenys.	☐		

2. **Ką padarė Kurmis, kad pamatytų, kas nutiko jo namuose? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Įjungė šviesą.
B ☐ Pasitrynė letena akis.
C ☐ Išjungė šviesą.
D ☐ Prisidengė letena akis.

3. **Kodėl Stručiui Kurmio namuose buvo nesmagiai juoda?** *1 taškas*

LIVEWORKSHEETS

4. **Kurioje Kurmio namų vietoje buvo orlaidė? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Lange.
B ☐ Duryse.
C ☐ Lubose.
D ☐ Sienoje.

5. **Kaip Strutis įstrigo Kurmio kambaryje? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Įkrito iš oro baliono.
B ☐ Slėpėsi nuo tamsos.
C ☐ Įkrito eidamas pirkti ledų.
D ☐ Ieškojo didelių akmenų.

6. **„Strutis susičiaupė ir nesiryždamas išspjauti snape užsilikusio smėlio šiaip taip jį nugurgė.“ Kokiu žodžiu šiame sakinyje galima pakeisti žodį *nugurgė*? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Nurijo.
B ☐ Iškosėjo.
C ☐ Išspjovė.
D ☐ Nusivalė.

7. **Kodėl Kurmis Stručiui pasakė: „Iki viso Stručio tau šiek tiek trūksta“? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Nes Strutis labai bijojo tamsos.
B ☐ Nes Kurmis matė tik Stručio galvą.
C ☐ Nes Strutis aimanavo ir verkė.
D ☐ Nes tamsoje nesimatė viso Stručio.

8. **Anot Kurmio, jo namuose nėra šviesių daiktų. Koks galėtų būti Kurmio supamasis krėslas? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Smėlio spalvos
B ☐ Sniego spalvos.
C ☐ Citrinos spalvos.
D ☐ Šokolado spalvos.

LIVEWORKSHEETS

9. **Kaip Strutis atsidūrė Kurmio namuose? Pažymėk ☑ tinkamą schemą.** *1 taškas*

A ☐ Pakilo → įstrigo → krito → skrido
B ☐ Skrido → pakilo → įstrigo → krito
C ☐ Pakilo → skrido → krito → įstrigo
D ☐ Krito → pakilo → įstrigo → skrido

10. **Ko niekada nedarė Strutis, o ko – Kurmis? Pažymėk skirtingomis spalvomis.** *1 taškas*

STRUTIS

KURMIS

Nežiūrėjo naktį pro langą.

Naktį nėjo iš namų.

Dieną nėjo iš namų.

Nežaidė šaškėmis.

Namie neturėjo tamsių daiktų.

Nevalgė ledų.

Namie neturėjo šviesių daiktų.

11. **Kuris iš pasakojime pavartotų posakių reiškia *neišeiti*? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Apsisukti ant kulno.
B ☐ Nekelti kojos iš namų.
C ☐ Žingtelėti atgal.
D ☐ Nušlepsėti į kambario gilumą.

12. **Rodyklėmis nurodyk, kurios savybės būdingos Kurmiui, kurios – Stručiui. Savybes rodyklėmis sujunk su jas įrodančiais teiginiais.** *2 taškai*

KURMIS

STRUTIS

atlaidus

išmintingas

ištvermingas

draugiškas

Ilgai nepyko, kad sugriovė jo namus.

Pažadėjo atnešti ledų.

Suprato, kad kartu lengviau įveikti baimę.

Laukė, kol galės išsilaisvinti.

LIVEWORKSHEETS

13. **Ką veiks Kurmis ir Strutis susitikę kitą kartą? Pažymėk ☑ du užsiėmimus.** *1 taškas*

Tvarkys Kurmio namus.	☐	Skraidys oro balionu.	☐
Gamins ledus.	☐	Valgys ledus.	☐
Žais šaškėmis.	☐		

14. **Kuris pavadinimas labiausiai tiktų šiam tekstui? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Tamsūs Kurmio namai
B ☐ Kurmio ir Stručio ginčas
C ☐ Stručio skrydis oro balionu
D ☐ Kurmio ir Stručio susitikimas

15. **Pažymėkite ☑ tris teiginius, įrodančius, kad šis tekstas yra grožinis.** *1 taškas*

☐ Veikėjų pokalbyje atskleidžiama pagrindinė mintis.
☐ Aprašoma gyvūnų mityba, vystymasis, išorės požymiai.
☐ Pateikiamos skridimo oro balionu taisyklės.
☐ Vaizdingais posakiais sužadinama skaitytojo vaizduotė.
☐ Atskleidžiami veikėjų jausmai ir tarpusavio santykiai.
☐ Aprašomos visos ledų rūšys.
☐ Suteikiama naujų žinių, kaip priimti svečius.

16. **Kuri veikėjų mintis labiausiai tiktų pasakojimo pagrindinei minčiai nusakyti? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Dviese bijoti drąsiau.
B ☐ Blogai elgsiesi – bus dar blogiau!!!
C ☐ Jei nevalgei ledų, vadinasi dar negyvenai!
D ☐ Niekas nieko nėra labiau už mane bijojęs.

LIVEWORKSHEETS

17. **Pažymėk ☑ tris Stručio pasakymus, rodančius, kad jis labai bijo tamsos.** *1 taškas*

Aš net miegu įsijungęs šviesą!	☐	Aš nieko nematau.	☐
Aš net nesuprantu, užsimerkęs esu ar ne.	☐	Jei atsidurčiau tamsoj, iškart numirčiau!	☐
Kai lauke tamsu, aš drebu ir nekeliu kojos iš namų.	☐		

Perskaityk tekstą.

BANDYMAS „VAIVORYKŠTĖ“

Bandymui tinkamas laikas – rytas arba vakaras, kai saulė pakilusi nelabai aukštai ir kai jos šviesa krinta nuožulniai. O naudojantis žibintuvėliu šį bandymą galima atlikti ir kitu paros metu.

Bandymui reikės:

• Saulės arba žibintuvėlio • Balto A4 formato lapo • Stiklinės lygiomis sienelėmis • Gabalėlio kartono • Liniuotės • Pieštuko • Žirklių

Bandymo eiga:

1. Pirmiausia paimk baltą A4 formato popieriaus lapą ir padėk jį ant palangės.	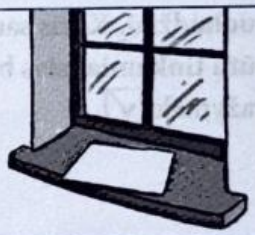
2. Ant popieriaus lapo padėk stiklinę su vandeniu (svarbu, kad jos sienelės būtų lygios, ne briaunotos).	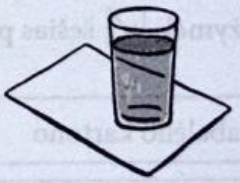
3. Kartono gabalėlyje iškirpk 1 cm pločio ir 8 cm ilgio angą. Kartoną pritvirtink prie stiklinės sienelės taip, kad šviesa pro angą kristų į vandens paviršių ir suskiltų į vaivorykštės spalvas: raudoną, oranžinę, geltoną, žalią, žydrą, mėlyną, violetinę.	

Paaiškinimas

Saulės spindulys, pereidamas stiklinės sienelę ir vandenį, lūžta ir išsiskaido į septynis skirtingų spalvų spindulius, todėl balto popieriaus lapo paviršiuje matome spalvas. Taip atsitinka ir po lietaus nušvitus saulei. Saulės spindulys krinta į vandens lašelį, perėjęs priekinę jo sienelę lūžta ir toliau sklinda lašeliu. Spindulys lašelyje

LIVEWORKSHEETS

ne tik pakeičia sklidimo kryptį, bet ir suskyla į daug spalvotų spindulėlių. Šie spindulėliai atsispindi nuo kitos lašelio sienelės, dar kartą lūžta ir išlekia iš lašelio skirtingomis kryptimis. Saulės spinduliams lūžtant daugybėje lietaus lašelių, susidaro vaivorykštės lankas. Kuo didesni lašeliai, tuo ryškesnė vaivorykštė.

Vaivorykštę galima pamatyti tik tada, kai saulė yra už tavęs, o tu žiūri į tą pusę, kur lyja.

Pagal knygą „Mėgintuvėlis. Enciklopedija kitaip“

Atsakyk į klausimus, atlik užduotis. Remkis tekstu.

1. **Kada geriausia atlikti bandymą, neturint žibintuvėlio? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

Ryte.	☐	Vakare.	☐	Vidurdienį.	☐
Po pietų.	☐	Naktį.	☐		

2. **Bandymo aprašyme aiškinama, kad šį bandymą atliekant saulės šviesa turi kristi nuožulniai, t. y. nestačiai, nuolaidžiai. Kuris saulės spindulys būtų tinkamiausias bandymui atlikti? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

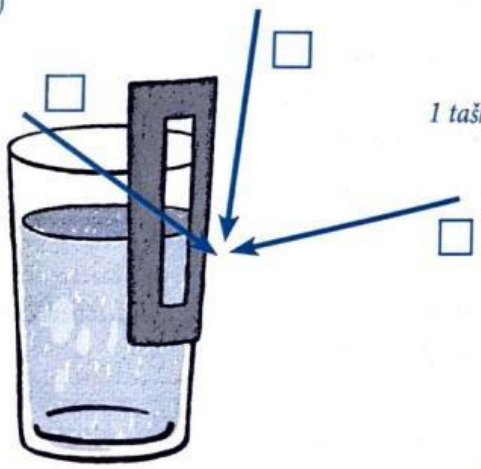

3. **Pažymėk ☑ šešias priemones, kurių reikia šiam bandymui.** *2 taškai*

Gabalėlio kartono	☐	Balto popieriaus lapo	☐
Pieštuko	☐	Stiklinės lygiomis sienelėmis	☐
Žirklių	☐	Liniuotės	☐
Spalvotų pieštukų	☐	Baltos stiklinės	☐

Perskaityk bandymo eigos aprašymą dar kartą. Parašyk, ko dar reikia, kad galėtum atlikti šį bandymą.

.....

LIVEWORKSHEETS

4. **Kam atliekant bandymą reikia liniuotės? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Kad tinkamai nukreiptume saulės šviesą.

B ☐ Kad išsikirptume kartono lape tinkamą angą.

C ☐ Kad tinkamai lūžtų saulės spindulys.

D ☐ Kad tinkamai ant palangės padėtume popieriaus lapą.

5. **Kartono gabalėlyje turime išsikirpti 1 cm pločio ir 8 cm ilgio angą. Kokio ilgio kartono gabalėlio reikia? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ 8 cm

B ☐ 10 cm

C ☐ 6 cm

D ☐ 1 cm

6. **Kodėl bandymui reikia būtent balto popieriaus lapo?** *1 taškas*

.....

7. **Kodėl vaivorykštė kartais būna neryški? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Neryškiai šviečia saulė.

B ☐ Lyja mažais lašeliais.

C ☐ Stovime toli nuo vaivorykštės.

D ☐ Žiūrime į vaivorykštę pradėjus lyti.

8. **Nuspalvink vaivorykštę tinkamomis spalvomis.** *1 taškas*

LIVEWORKSHEETS

9. **Gamtoje vaivorykštė pasirodo saulės spinduliams lūžtant lietaus lašelyje. Kas lietaus lašelį pakeičia atliekant šį bandymą? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Stiklinė lygiomis sienelėmis.

B ☐ Stiklinė briaunotomis sienelėmis.

C ☐ Baltas popieriaus lapas.

D ☐ Stiklinė su vandeniu.

10. **Kodėl bandymo aprašymas yra papildytas paveikslėliais? Pažymėk ☑.** *1 taškas*

A ☐ Jie padeda įsivaizduoti bandymo eigą.

B ☐ Jie padeda išsiaiškinti, kaip lūžta saulės spinduliai.

C ☐ Jie padeda suprasti, kaip turi kristi saulės šviesa.

D ☐ Jie padeda įsivaizduoti, kaip galima pamatyti vaivorykštę.

11. **Kaip keičiasi saulės spindulys, kol susidaro vaivorykštės lankas? Sunumeruok jo pokyčius iš eilės.** *1 taškas*

Pakeičia sklidimo kryptį.	
Spindulėliai atsispindi nuo kitos lašelio sienelės.	
Patekęs į vandens lašelį saulės spindulys lūžta.	1.
Suskyla į daug spalvotų spindulėlių.	
Tampa įvairiaspalviai.	
Spindulėliai išlekia iš lašelio skirtingomis kryptimis.	
Pasklinda lašelio viduje.	
Spindulėliai dar kartą lūžta.	

Iš viso galėjai surinkti 30 taškų. Surinkai ..... taškų (taškus).

Mokytojo komentaras .....

.....

.....

LIVEWORKSHEETS